

CITOVÝ KUNDERA

Kryštof Eder

Literárněvědná bohemistika nenabízí mnoho náročnějších úkolů než psát o díle Milana Kundery. Ne že by knihy světově proslulého spisovatele byly nějak neproniknutelné, ale autor je v průběhu let obestavěl pevnou hradbou sebeinterpretací. Mnozí autoři tuto výkladovou mapu slepě následují, a tak třeba vcelku oblíbený *Svět románů Milana Kundery* od Květoslava Chvatíky působí, jako kdyby byl jeho autor romanopiscovým vazalem. Přesto se najdou badatelé, pro něž se stalo dílo ve Francii žijícího spisovatele a dlouholetého čkatele na Nobelovu cenu za literaturu náplní velké části profesního života. Jedním z nich je Jakub Češka. Ten se zatím na poli kunderologie blýskl inspirativní knihou *Království motivů. Motivická analýza románů Milana Kundery* (2005), v níž citlivě zmapoval kruciální motivy objevující se napříč Kunderovým románovým dílem. Poté se mimo jiné věnoval dílu Bohumila Hrabala, kde byla jeho práce ještě objevenější — pozornost zaměřil na textové varianty Hrabalových děl, v nichž nacházel jeden z principů jeho psaní, nikoli „pouze“ textologický rozměr. Se snahou o podobnou inovativnost se Jakub Češka obrátil opět k původnímu předmětu svého literárněvědného zájmu. Výsledkem je na konci loňského roku vydaná téměř čtyřsetstránková publikace *Za poetikou Milana Kundery. Od básnických počátků k poslednímu románu Slavnost bezvýznamnosti*.

Jedním z ústředních „požadavků“, které Milan Kundera na své čtenáře a vykladače klade, je číst z jeho díla pouze to, co on sám uznává jako relevantní. Stranou pozornosti se tak dostává především juvenilní poezie, mnohé eseje, divadelní hra *Majitelé klíčů* a další příležitostné texty. Právě toto tabu Jakub Češka prolomil a ve své novince jednoduše pokrýl v podstatě celou Kunderovu tvorbu. Důraz přitom kladl na to, co je nejspíš vcelku jasné většině těch, kteří Kunderovo gesto zužující jeho literární odkaz především na románovou tvorbu oslyšeli. A sice že už v básnické tvorbě našel pozdější zarputilý odmítač lyrismu

mnohé z toho, co bude jeho prozaickou tvorbu provázet a charakterizovat — ať už na úrovni motivů, témat, vypravěčských postupů, či některých konkrétních situací (například scéna z *Valčíku na rozloučenou*, v níž Kamila Klímová přesolí rýži, je předznamenána už v básni „To není láska“ ze sbírky *Člověk zahrada širá*). Češka je, jak už to prokázal v předchozí kunderovské monografii, velice zarytý vykladač, který dovede jít na dřev analyzovaných textů a ve svém výkladu postupně tká přesvědčivou pavučinu propojení a návazností, která tuto tezi zdárně ilustruje.

Vedle neobvyklého pokusu pojmout dílo Milana Kundery jako celek zaujmou v knize i mnohé dílčí momenty. Například když Češka porovnává Bohumila Hrabala s Milanem Kunderou a oproti běžné představě tvrdí, že Kundera je citový spisovatel, zatímco Bohumil Hrabal autor „se zřetelnou emoční distancí“. A to především proto, že pro Milana Kunderu je nitro postavy těžištěm jeho poetiky, u Hrabala naopak „hraje absence ‚nitra‘ postavy zcela zásadní roli“; jeho postavy „se převážně živí příběhy druhých“. Obecně Jakub Češka klade obzvláštní důraz na emotivní stránku Kunderova díla; podle autora je pro emoční vhléd do jeho postav podstatný básnický obraz, což dokládá, že byt se Milan Kundera často explicitně staví proti lyrismu, týká se to spíše životního postoje spojeného s mládím a sebezahledností, nikoli specifických parametrů díla — stačí si vzpomenout na mnohé takřka lyrizované scény s Agnes z románu *Nesmrtelnost*, což je ostatně jedna z nejsilnějších a nejplastičtějších Kunderových postav vůbec.

Představené teze jsou podnětné, mohou inspirovat jak k dalšímu rozvíjení, tak provokovat k protiargumentům a v knize se je daří i názorně rozvinout. Monografie ovšem zároveň trpí i několika neduhy. Patří mezi ně opakování některých postřehů či občasná formulační nepřesnost. Když například Češka tvrdí, že „[p]okud bychom se podívali na tvorbu Milana Kundery z ptací perspektivy, můžeme říci, že počínaje

Nesmrtelností autor zcela opouští politickou tematiku“, nabízí se protiteze: Copak v tomto románu tak podstatná imagologie nezachycuje vlastně princip, který značně ovlivňuje mimo jiné politiku? V knize se místy projevuje přece jen i Češkova přichýlnost ke spisovatelovým sebeinterpretacím, konkrétně třeba ve tvrzení, že z pohledu kritické recepcce Kundera není autor ani český, ani francouzský, ale světový. Takové momenty mírně kalí dojem z jinak solidní práce, kterou ocení především ti, již dobře znají dílo Milana Kundery a jsou obeznámeni i se sekundární literaturou o něm. ●

Jakub Češka
Za poetikou Milana Kundery. Od básnických počátků k poslednímu románu Slavnost bezvýznamnosti
Host, Brno 2022
380 stran